

Likovnost interijera vrtića

Skočić, Ljiljana

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:459730>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-15**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LJILJANA SKOČIĆ

LIKOVNOST INTERIJERA VRTIĆA

Završni rad

Pula, rujan, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LJILJANA SKOČIĆ

LIKOVNOST INTERIJERA VRTIĆA

Završni rad

JMBAG: 0303077743, redoviti student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij predškolski odgoj

Predmet: Likovna kultura

Znanstveno područje: Umjetničko područje

Znanstveno polje: Likovna umjetnost

Znanstvena grana: Likovna pedagogija

Mentor: Breza Žižović mag.art. paed

Pula, rujan, 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Ljiljana Skočić, kandidat za prvostupnicu predškolskog odgoja (bacc. praesc. educ.) ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Ljiljana Skočić

U Puli 2020. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Ljiljana Skočić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrili u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Likovnost interijera vrtića* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	7
2. LIKOVNI ELEMENTI I KOMPOZICIJSKA NAČELA.....	9
2.1. Kompozicijska načela	10
2.2. Kontrast.....	10
2.3. Harmonija	10
2.4. Ritam	11
2.5. Ravnoteža	11
2.6. Simetrična ravnoteža.....	11
2.7. Asimetrična ravnoteža	11
2.8. Optička ravnoteža.....	12
2.9. Proporcija	12
2.10. Dominacija	13
2.11. Jedinstvo	13
3. BOJA.....	14
3.1. Osnovna svojstva boja	15
3.1.1. Ostwaldov krug čistih boja.....	15
3.1.2. Primarne boje	16
3.1.3. Sekundarne boje	16
3.1.4. Tercijarne čiste boje	17
3.1.5. Tercijarne neutralne boje.....	17
3.2. Tonska svojstva boja	18
3.2.1. Akromatski tonovi	18
3.3. Kontrastna svojstva boja	20
3.3.1. Kontrast boje prema boji.....	20
3.3.2. Kontrast toplo-hladno	20
3.4. Psihološko djelovanje i simbolika boja.....	22
4. PROSTOR	27
4.1. Osnovna svojstva unutarnjeg prostora	27
4.2. Centralni prostor	28
4.3. Uzdužni prostor	28
4.4. Jedinstveni prostor	29
4.5. Raščlanjeni prostor.....	30
5. OBLIKOVANJE PROSTORA	31
5.1. Uloga arhitekta u stvaranju poticajnog okruženja u vrtiću.....	32

5.2. Poticajno okruženje i osobni prostor djece u dječjem vrtiću	32
6. OBLIKOVANJE DNEVNOG BORAVKA U VRTIĆU	36
6.1. Estetski zahtjevi, boje i oblici	37
6.2. Primjena materijala sa stajališta dizajna	38
6.3. Multisenzoričko okruženje	39
6.4. Funkcionalne dimenzije namještaja za pohranu	39
6.5. Oblikovanje centara aktivnosti	40
7. PRIJEDLOG ZA OBLIKOVANJE VRTIĆKOG DNEVNOG BORAVKA	43
8. ZAKLJUČAK	49
SAŽETAK:	53
SUMMERY:	54

1. UVOD

U proteklih deset godina sve se više govori, znanstveno istražuje i piše o temi mijenjanja konteksta dječjeg vrtića i njegovog utjecaja na pedagošku praksu. Međutim, čini se da su u praktičnom smislu mali pomaci na tom polju. Naši vrtići i dalje izgledaju nepoticajno, bezbojno ili prešareno i prenatrpano. Nedostaje prostora za kretanje, nedostaje stimulacije za učenje, duženje i interakciju.

Dijete kroz praksu, kroz aktivnosti, razvija svoje praktično razumijevanje i znanje o okruženju u kojem živi. Tijekom prve godine počinje razumjeti ono što se oko njega događa u obitelji, na isti način ono razumije i situacije u vrtićima, u odgojnim skupinama. Dijete prihvaća ili ne prihvaća odgojiteljicu, prihvaća ili ne prihvaća prostor i njegovo ozračje. Dijete u ranoj dobi posjeduje praktično razumijevanje socijalnog okruženja (Miljak, A., 2009).

Na sličan način ono razumije i fizičko okruženje vrtića u kojem svakodnevno provodi vrijeme. Pod fizičkim okruženjem podrazumijevamo uređenje i raspored prostora, materijala, sredstava i igračaka koje su mu na raspolaganju. Okruženje djetetu poručuje što odgajatelj očekuje od njega, okruženje u ustanovi predstavlja materijalizaciju odgajateljevog shvaćanja djeteta, kao i osjećaj ugone, opuštenosti ili nemira, prostor dijete motivira na kretanje ili ga sputava.

Stručnjaci tvrde da je potrebno stvoriti prostorno okruženje koje će motivirati dijete na kretanje, zadovoljiti njegove osnovne biotičke potrebe i poticati njegov motorički razvoj (Petrić i Sur., 2016. prema Pišot i Planinšec, 2005).

Predmet ovog rada je objediniti neke znanstvene tvrdnje i otkrića vezana za prostor i prostorno oblikovanje s aspekta likovnosti, njegov utjecaj na dijete i njegov razvoj te ponuditi praktično idejno rješenje za preuređenje vrtića, s naglaskom na sobu dnevnog boravka.

Cilj ovoga rada je kroz suvremena istraživanja saznati kako likovnošću interijera možemo prostor učiniti višenamjenskim i što funkcionalnijim. Istražiti važnost oblikovanja učinkovitih i inovativnih okruženja za učenje. Saznati može li likovnost u uređenju prostora sa svim svojim elementima i zakonitostima pridonijeti upravo ostvarenju ovoga cilja. Cilj je također potaknuti odgajatelje da sudjeluju u oblikovanju novih inovativnih vrtića. Potaknuti ih da izraze svoju kreativnost, uključujući i djecu, te stvore prostor po mjeri djeteta.

Ovaj rad sadrži sedam poglavlja uključujući i uvodno poglavlje. Kroz drugo poglavlje upoznajemo se s likovnim elementima i kompozicijskim načelima, bez kojih ne možemo zamisliti oblikovanje prostora. Važan aspekt u oblikovanju prostora ima i boja, u trećem poglavlju predstavljena su njena svojstva, njen utjecaj na oblikovanje prostora i psihološki utjecaj na čovjeka. U četvrtom i petom poglavlju govori se o svojstvima prostora i njegovom oblikovanju, a u šestom o oblikovanju dnevnog boravka vrtića. Sedmo poglavlje je pokusni primjer, odnosno ideja za oblikovanje vrtićkog dnevnog boravka.

Budući da je učenje socijalni proces koji se uvijek odvija u nekom prostoru i vremenu, ne možemo ga gledati izolirano od onih koji ga koriste i koji u njemu žive. Prostor je potrebno gledati kao kategoriju koja može poduprijeti i pospješiti ili otežavati i sputavati suradničko učenje. Zbog toga se okruženju pridaje posebna pažnja kao onom koji odgaja i uči dijete te ga možemo smatrati trećim odgajateljem zajedno s timom odgajatelja i roditelja (Slunjski, 2015). Vođena ovom idejom nastao je ovaj rad.

2. LIKOVNI ELEMENTI I KOMPOZICIJSKA NAČELA

Likovni jezik ili leksik nastavni je sadržaj likovne kulture, a sastoji se od likovnih izražajnih elemenata: točke, crte, boje, plohe, površine, prostora, volumena (Sušić, 2016). Svi likovni izražajni elementi u zajednici s kompozicijskim načelima: ritmom, kontrastom, harmonijom, ravnotežom, proporcijama, omjerima i razmjerima, dominacijom i jedinstvom, svojim položajem i načinom spajanja određuju uzročnu vezu estetsko-likovne strukture (Jakubin M., 1999).

Svi ovi elementi primjenjuju se u većoj ili manjoj mjeri prilikom likovnog uređenja prostora, u ovom slučaju vrtića. Novi pristup uređenju interijera omogućio bi interakciju sredine i estetskih normi koje bi sveukupnost prostora u transformacijskom smislu učinio novom dimenzijom.

Mlade osobe, odnosno djeca, nisu samo pasivni promatrači, njihova poticajna sredina i prostor čine ih subjektima koji ga svakodnevno izgrađuju, mijenjaju, stvaraju strukture upotrebom elemenata koji su dio prostora, primjerice upotrebom spužvastih stolica geometrijskih oblika različitih boja. Senzomotoričke igre potaknute prostorom traže izraz u uravnoteživanju koje se obavlja građenjem, kombiniranjem, variranjem i razlaganjem. Tim aktivnostima djeca osvještavaju odnose i vrste crta, ploha, boja, volumena. Prirodni oblici, kao i oni načinjeni i smješteni u prostoru, određuju taj prostor svojim likovnim svojstvima te ih kao takve možemo upotrijebiti i kao nastavna sredstva, a ne samo kao dio namještaja (Sušić, G., 2016).

Pozitivna svojstva ovakvog prostora, čiji su elementi upotrebljivi u igri, utječu na otkrivanje novog i neobičnog, razvijanje zapažanja i snalaženja u odnosu veza vanjskih struktura i logičkog mišljenja, razvijanje učenika kao aktivnog sudionika koji stvara strukture prema vlastitoj želji, otvara putove kreativnosti i mašte (Sušić, G., 2016).

Važan aspekt u oblikovanju prostora ima i boja. Boja prostorije, boja elemenata kojima se prostor oprema, daje posebnost i karakter određenom prostoru. Ne postoje dva identično uređena prostora, čak i da su isti i da se razlikuju samo u nijansama boje, prostor će biti drugačiji.

U nastavku ćemo govoriti o boji, njenom utjecaju u prostoru i na ljude, o njenim transformacijskim sposobnostima (kada je prostor u pitanju), o njenim svojstvima, nijansama, čistoći i svemu što je bitno znati kod primjene boja prilikom oblikovanja prostora.

2.1. Kompozicijska načela

Sva likovna kompozicijska načela primjenjuju se prilikom uređenja, odnosno stvaranja nekog prostora. Kontrast, harmonija, ritam, ravnoteža, proporcija, dominacija i jedinstvo, zastupljeni su i u arhitekturi i u završnom oblikovanju prostora u većoj ili manjoj mjeri, ali su prisutni. Koliko će kompozicijska načela biti dobro uklopljena ovisi od onih koji stvaraju prostor od njegova početka pa do kraja. Ako arhitekt dobro odradi svoj dio posla, sama završna dekoracija zidova ili postavljanje rasvjete može sve pokvariti. Veoma je važno poznavati kompozicijska načela, koja su njihova obilježja, kako nastaju i kako ona djeluju.

2.2. Kontrast

Kontrast nastaje kombiniranjem suprotnog, odnosno kombiniranjem maksimalne razlike veličina (veliko-malo, kratko-dugo), kombiniranjem oblika (oblo-uglato, jednostavno-složeno, puno-šuplje), kombiniranjem boja (toplo-hladno, svijetlo-tamno, komplementarni kontrast), kombiniranjem crta (tanke-debele, ravne-zakrivljene), položaja (vodoravno-uspravno, uspravno-koso) itd. (Jakubin, M., 1999).

2.3. Harmonija

Riječ harmonija označava sklad, međusobnu usklađenost dijelova u nekoj kompoziciji. Nastaje kombiniranjem elemenata koji su međusobno slični po jednom ili više svojstava. Primjerice, slični po obliku i boji ili slični samo po boji.

Za harmoniju je važno istaknuti da ona ublažava, odnosno razbija kontrast, ali ga ne uklanja u potpunosti. Potpuna odsutnost kontrasta, odnosno suprotnosti, stvara monotoniju, jednoličnost, dosadu (Jakubin, M., 1999).

Harmonija se nalazi između monotonije i kontrasta, ona kombinira njihove karaktere. Kada su elementi koji grade kompoziciju po nečemu slični, onda su oni usklađeni, odnosno harmonični, a kada su potpuno isti, onda su monotoni (Jakubin, M., 1999). Ako nismo sigurni kako postići harmoniju, a kako kontrast boja, možemo

pogledati u Ostwaldov krug boja. Susjedne boje u Ostwaldovom krugu uvijek su harmonične, a one koje stoje nasuprot kontrastne.

2.4. Ritam

Ritam označava ravnomjerno i pravilno izmjenjivanje likovnih elemenata, odnosno srodno gibanje, ponavljanje ili izmjenu suprotnosti. Ritam možemo definirati i kao ponovljeni element i ponovljeni prostor između elemenata. Primjerice, suprotstavljanje toplih i hladnih boja, izmjenom stupova ili prozora u arhitekturi i slično. Ritam možemo uočiti u svim umjetnostima na različite načine. U pjesništvu, glazbi i plesu ritam se događa u vremenu, a u arhitekturi, kiparstvu ili slikarstvu događa se u prostoru ili na plohi (Jakubin, M., 1999).

2.5. Ravnoteža

Ravnoteža označava uravnotežen odnos lijeve i desne strane. Prilikom uređenja određenog prostora kao i prilikom likovnog izražavanja i stvaranja, uglavnom težimo ostvarivanju dojma smirenosti ili dinamike, a u tome nam može pomoći kombiniranje različitih ravnoteža između oblika, veličina i boja koje primjenjujemo i u likovnosti. U likovnom izražavanju i stvaranju razlikujemo tri vrste ravnoteže:

- a) simetrična ravnoteža
- b) asimetrična ravnoteža
- c) optička ravnoteža

2.6. Simetrična ravnoteža

Simetrična ravnoteža nastaje iz simetričnih ili zrcalnih kompozicijskih odnosa elemenata. Ovakva ravnoteža naziva se još pravilna ili zrcala ravnoteža. Simetrična ravnoteža ostavlja dojam smirenosti, otmjenosti i dostojanstva, radi toga je još nazivamo i statička ravnoteža.

2.7. Asimetrična ravnoteža

Asimetrična ravnoteža daje osjećaj nemira i dinamike, pa je nazivamo i dinamičnom ravnotežom. Kod oblikovanja na plohi ili u prostoru, ako postavimo manji lik uz krajnji rub plohe, a drugi lik uz središnju os plohe, stvorit će se osjećaj asimetrije, odnosno protuteže manjeg u odnosu na veće. Ako želimo stvoriti dinamičan prostor,

možemo ga postići asimetričnom ravnotežom pojedinih dijelova namještaja, njihovom bojom ili oblikom.

2.8. Optička ravnoteža

Svaki oblik posjeduje svoju imaginarnu težinu, primjerice trokut i četverokut iste veličine neće ostaviti dojam iste težine. Trokut će djelovati lakše, pogotovo ako mu je vrh okrenut prema gore. Oblici, također, djeluju lakše od uglatih. Kako bismo uspostavili optičku ravnotežu među njima, treba voditi računa o njihovim veličinama. Oblici koji djeluju teže, trebaju biti manji u kompoziciji (odnosno prostoru) od oblika koji optički djeluju lakše. Osnovne boje također doživljavamo kao teže i dinamične u odnosu na sekundarne. Boje većeg intenziteta djeluju teže od boja manjeg intenziteta, dok tople boje djeluju teže od prozračnih, hladnih tonova. Za uspostavljanje ravnoteže, također, trebamo obratiti pozornost na vizualno djelovanje pojedinih oblika, boja, svjetla i tame i na njihov smještaj na plohi ili u prostoru (Jakubin, M., 1999).

2.9. Proporcija

Proporcija označava međusobni odnos veličina dijelova koji čine neku cjelinu. Riječ proporcija u prijevodu s latinskog znači razmjer. Razlikujemo dvije vrste proporcionalnosti:

- a) Izravnu proporcionalnost
- b) I obrnutu proporcionalnost

Izravna proporcionalnost podrazumijeva rast jedne i druge veličine, a obrnuta proporcionalnost podrazumijeva rast jedne i opadanje druge veličine.

Proporcionalnost se javlja i u arhitekturi. U njoj je čovjek mjerilo po čijoj se veličini određuju arhitektonske veličine. Razni predmeti kojima se čovjek služi, s kojima živi, poput namještaja, oblikuju se u odnosu na ljudsku veličinu. Namještaj za dječje ustanove oblikovan je prema dječjoj veličini.

Proporcija utječe na opći karakter oblika. Tako razlikujemo „vitke“ oblike, „zdepaste“ i „nezgrapne“ oblike. Idealni proporcionalni odnos dvaju različitih dijelova jedne cjeline u slikarstvu, kiparstvu, arhitekturi naziva se zlatni rez (Jakubin, M., 1999). Zlatni rez je odnos veličina gdje se manji dio odnosi prema većem kao veći prema cjelini. Ako jednu plohu podijelimo horizontalno i vertikalno po pravilu zlatnog reza na

sjecištu dužina koje dijele plohu, dobivamo takozvano optičko središte, optičku točku interesa. Zlatni rez se primjenjuje i u arhitekturi, a možemo ga primijeniti i u prostoru ako želimo stvoriti središnji prostor s dominantnim sadržajem u njemu (Jakubin, M., 1999).

2.10. Dominacija

Dominacija označava isticanje, naglašavanje, centar pažnje. To isticanje može biti izraženo oblikom, veličinom, tonskom razlikom, specifičnošću boje, položajem unutar kompozicije, odnosno unutar prostora (Jakubin, M., 1999).

2.11. Jedinstvo

Jedinstvom ujedinjujemo sve likovne elemente u cjelinu. Ne može se stvoriti jedinstvena cjelina od elemenata koji se bitno razlikuju. Jedinstvo se ostvaruje zajedničkom formom i materijalom. Kod stvaranja likovnog djela, ako želimo postići jedinstvo, ne smijemo kombinirati različite tehnike (Jakubin, M., 1999), bar ne više od dvije. Isto vrijedi i kod stilova prilikom uređenja prostora, kombiniranjem više od dva stila teško bismo postigli jedinstvo (Jakubin, M., 1999).

3. BOJA

Boja kao pojava koja ispunjava cjelokupan vidljivi svijet ne spada samo u svijet fizike i kemije, u fiziologiju i psihologiju, već i u svijet umjetnosti i tehnike (Trstenjak, A., 1987).

U skladu s time, znanost o boji školski je primjer takozvanog interdisciplinarnog istraživačkog područja. Svako znanstveno područje istraživalo je zasebno boju u skladu s poljem djelovanja.

Kao i svaka znanost i znanost o bojama ima svoju povijest, međutim teško je odrediti godinu njenog rođenja, odnosno imenovati njenog utemeljitelja. Neki smatraju utemeljiteljem znanosti o bojama dr. Maxa Lüshera i njegovo djelo *Psychologie der Farben* (Basel, 1949.). No, i Lüsher ima prethodnike, pjesnika Goethea i filozofa A. Schopenhauera, zatim velikog fizičara Newtona čiji je trokut boja dopunio L.C. Maxwell (1860.). Nobelovac Wilhelm Ostwald svojim je djelom *Die Harmonie der Farben* (Leipzig, 1918.) i standardizacijom sustava boja (Ostwaldov krug) nesumnjivo jedan od utemeljitelja znanosti o bojama. Neposredno uz fizičko istraživanje boja razvijaju se i fiziološke teorije koje prelaze u područje psihologije kao što su Youngova i Helmholtzova teorija tri komponente (Trstenjak, A., 1987).

Pravu psihologiju boja utemeljili su D. Katz i K. Bühler. Razvoju njihove teorije pridonijela je praktična primjena u arhitekturi i sredstvima masovnih medija.

U centru svih ovih istraživanja našla se posebna strana boje: njena funkcija. Pokazalo se da je u ovom području praksa preduhitrila teoriju, jer ni u jednoj znanstvenoj grani raskorak nije bio tako očit kao što je bio u području primjene funkcionalne boje u odnosu na praktične zahtjeve svakodnevice (Trstenjak, A., 1987).

Danas znanost o bojama više nije nepoznanica i upravo ćemo govoriti o tome kako nastaju boje, kako dobivamo određene nijanse boja, kako se dijele, kako djeluju na čovjeka, dječji razvoj te kako oblikuju i mijenjaju prostor.

3.1. Osnovna svojstva boja

Spomenuli smo njemačkog fizičara Wilhelma Ostwalda koji je u povijesti razvrstao boje u određeni sustav, čija je podjela općenito prihvaćena. Ostwaldova podjela izrađena je prema kromatskim svojstvima i boje se dijele na:

- a) šarene ili kromatske i
- b) nešarene (neutralne ili akromatske).

Šarene (kromatske) boje čine sve boje sunčevog spektra, a akromatske ili nešarene boje su crna, bijela i siva, koje nazivamo još i nebojama. Kada boje sunčevog spektra, odnosno kromatske boje, ne sadrže ni bijelu ni crnu boju, zovemo ih čistim bojama.

3.1.1. Ostwaldov krug čistih boja

Ostwald je poredao krug čistih boja u svim nijansama obilježavajući ih brojem od 1 do 100. Postavio ih je tako što je pomiješao dvije susjedne parne ili neparne boje i na taj način dobio je nove nijanse boja. Primjerice, ako je žuta boja bila označena brojem 2, a brojem 4 određeni ton žutonarančaste, miješanjem tih boja dobio je novu boju označenu brojem 3, odnosno nešto žući ton od žutonarančaste, a crvenkastiji ton od žute. Išao je redom nijansiranjem od žute prema crvenoj, od crvene prema plavoj, od plave prema žutoj i tako je zatvorio krug (Jakubin, M.,1999).

Boje unutar kruga dijelimo u tri grupe:

- a) Primarne boje
- b) Sekundarne boje
- c) Tercijarne boje

3.1.2. Primarne boje

Primarne, odnosno osnovne boje, nazivamo još i bojama prvog reda i praboje. Međusobnim miješanjem primarnih boja dobivamo sve ostale boje. Primarne boje čine plava, žuta i crvena i u krugu ih možemo povezati istostraničnim trokutom.

Slika br. 1, Osnovne boje

(<https://www.sutori.com/story/dimenzije-boje--1wogsWCgkbYAt7exB7h5JXQL>)

(pristupljeno: 07.09.2020.)

3.1.3. Sekundarne boje

Sekundarne boje nastaju miješanjem dvije osnovne boje u omjeru 2:2 koje još nazivamo boje drugog reda.

1. Žuta+ crvena = narančasta
2. Crvena +plava = ljubičasta
3. Plava+ žuta = zelena

Dakle, sekundarne boje su narančasta, ljubičasta i zelena.

Slika br. 2, Sekundarne-izvedene boje

(<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/boja.htm>)

(pristupljeno: 14.02.2020.)

3.1.4. Tercijarne čiste boje

U tercijarne boje ili boje trećeg reda ubrajaju se sve ostale nijanse boja koje nastaju miješanjem jedne osnovne i jedne sekundarne boje u različitim omjerima (1:3, 1:4, 1:5 itd.). To su sve nijanse boja između žute i narančaste, odnosno između narančaste i crvene itd.

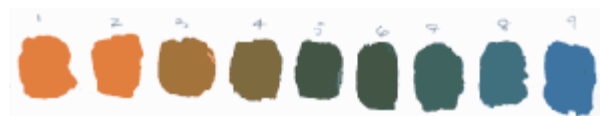
Slika br. 3. Čiste tercijarne boje

(http://pgsri.hr/2018/~blazk/public_html/rad/kontrasti.html)

(pristupljeno: 14.02.2020.)

3.1.5. Tercijarne neutralne boje

Tercijarne neutralne boje nastaju miješanjem osnovne boje sa sekundarnom bojom koja se u Ostwaldovom krugu nalazi njoj nasuprot, odnosno miješanjem s njenom komplementarnom bojom. Njihovim miješanjem nestaje kolorističke čistoće jer se komplementarne boje međusobno neutraliziraju, u kolorističkom smislu gube čistoću i jasnoću te dobivene boje nazivamo neutralnim tercijarnim bojama.

Slika br.4. Tercijarne neutralne boje

(http://free-zg.t-com.hr/soboslikar-lovrenovic/SAVJETI_FOTO/neutralne.gif)

(pristupljeno: 14.02.2020.)

Slika br. 5 Komplementarne boje

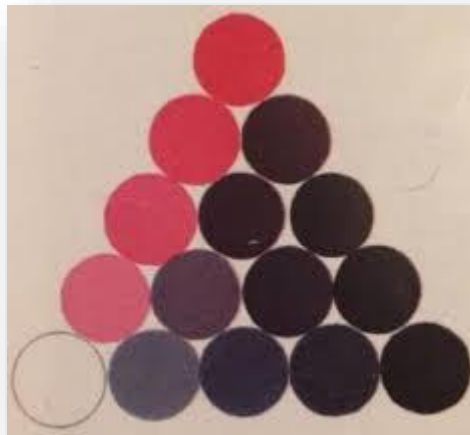
(http://free-zg.t-com.hr/soboslikar-lovrenovic/SAVJETI_FOTO/komplementarne.gif)

(pristupljeno: 14.02.2020.)

3.2. Tonska svojstva boja

Dodavanjem crne, bijele ili sive boje kromatskim bojama nastaje cijeli niz novih tonova boja. Ton boje određuje količina svjetlosti u njoj. Dodavanjem bijele ili crne, boja postaje svjetlija ili tamnija.

Tonove boja Ostwald je posložio u istostranični trokut, tako da je na jednom vrhu trokuta jedna čista boja, a na druga dva vrha smještene su bijela i crna.

Slika br.6, Trokut boja (Jakubin, 1999.)

3.2.1. Akromatski tonovi

Akromatski tonovi su svi tonovi nastali miješanjem akromatskih boja bijele i crne. To su zapravo sve nijanse sive boje, a u Ostwaldov trokutu smješteni su na stranici između bijele i crne boje.

a) Svijetli kromatski tonovi

Svijetli kromatski tonovi nastaju kada čistoj boji dodajemo bijelu boju. U trokutu se nalaze na stranici između čiste kromatske i bijele boje (Jakubin, M.,1999).

b) Zagasiti kromatski tonovi

Zagasiti kromatski tonovi nastaju kada čistu boju miješamo s crnom. Nalaze se na stranici između čiste kromatske i crne boje.

c) Mutni kromatski tonovi

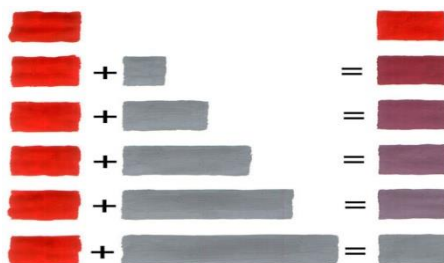
Unutrašnjost Ostwaldovog trokuta ispunjavaju mutni kromatski tonovi. Oni nastaju miješanjem čiste boje s bijelom i crnom, odnosno sivom bojom.

d) Tercijarni čisti i neutralni tonovi

Tercijarne boje su zapravo tonovi ili nijanse boja nastali miješanjem osnovne i sekundarne boje. Tako primjerice crvenu kao osnovnu boju možemo posvijetliti žutom, a žutu potamniti crvenom. Na taj način dobit ćemo niz čistih tercijarnih tonova između žute i crvene, osim narančaste koja je nastala miješanjem crvene i žute u omjeru 2:2 koja je sekundarni ton.

e) Degradacija boje

Svaka čista boja sunčeva spektra ima svoju kolorističku snagu, intenzitet i jasnoću. Dodavanjem bijele ili crne čistim bojama oduzimamo njezin intenzitet, jakost i snagu. To oduzimanje nazivamo degradacija boje.

Slika br. 7 Primjer degradacije boje

(<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/boja.htm>)

(pristupljeno: 14.02.2020.)

3.3. Kontrastna svojstva boja

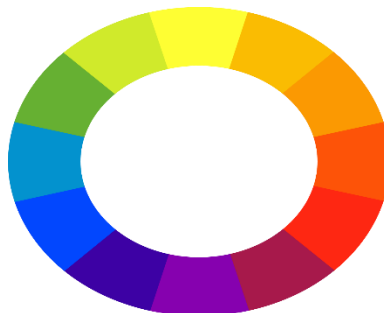
Da bismo uskladili određene boje u uređenju prostora na zidovima, namještaju, predmetima ili sitnim dekorativnim detaljima, dobro je poznavati i kontrastna svojstva boja. Koje su boje slične, a koje harmonične, koje su različite ili kontrastne veoma je važno za stvaranje određenog vizualnog i emocionalnog dojma u prostoru.

3.3.1. Kontrast boje prema boji

Kontrast boje prema boji je najjednostavniji kontrast, to je kontrast međusobne različitosti boja. Da bi se stvorio takav kontrast, potrebne su najmanje tri boje koje su međusobno potpuno različite, varijacije takvih kontrasta su mnogobrojne. Kontrast svijetlo-tamno najjači izraz ima u crno bijelom odnosu.

3.3.2. Kontrast toplo-hladno

Kontrast toplo-hladno posebno je važan u prostoru jer određene boje stvaraju osjećaj topline, a neke osjećaj hladnoće. Istraživanjem se došlo do zaključka da su ljudi u plavozelenoj prostoriji temperaturu od 15°C osjetili kao hladnu, a prostoriju crvenonarančaste boje od 11-12°C doživjeli su toplijom, kao da je 15°C. Istraživanjem se također došlo do spoznaja da plavozelena prigušuje, a crvenonarančasta boja potiče cirkulaciju. Ova spoznaja o bojama koje izazivaju osjećaj topline ili hladnoće veoma je važna prilikom izbora boja u prostoriji. Toplim se bojama smatraju žuta, narančasta i crvena boja sa svojim tonovima, a hladnim zelena, plava i ljubičasta sa svojim tonovima. Na Ostwaldovom krugu boja sve tople boje nalaze se na desnoj polovini kruga, a hladne na lijevoj (Jakubin, M., 1999).

Slika br. 8, tople i hladne boje

(<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/boja.htm>)

(14.02.2020.)

Slika br. 9, Kontrast toplo-hladno

(<https://freshideen.com/kinderzimmer/kindergardinen.html>)

(pristupljeno: 02.09.2020.)

Slika br. 10, Kontrast tamno-svijetlo

<https://www.kidsinteriors.com/nursery-trends-2018/>

(pristupljeno: 02.09.2020.)

3.4. Psihološko djelovanje i simbolika boja

Boje su zapravo svjetlost različitih valnih duljina i frekvencija koje čine jedan mali dio elektromagnetnog spektra. Ako promatramo dugu, dugu čini spektar primarnih nijansi koje ljudsko oko vidi kao odvojene trake boje, dok se u stvarnosti svaka nijansa stapa sa susjednom. Sve je u percepciji, ono što uistinu vidimo je svjetlost koja se reflektira u različitim valnim duljinama. Valne duljine čine dugine boje (Callery, E., 2010).

Umjetnost je danas prepoznata kao jedan od važnih čimbenika u poticaju djetetovog razvoja. Likovnost u prostoru u kojem dijete svakodnevno boravi više sati svakako bi se mogla navesti kao jedan od važnih poticaja kojem bismo trebali posvetiti više pažnje nego što se to prije činilo. Boje u prostoru u koji prvi put ulazimo utjecat će na naš psihološki dojam o njemu. Svjetlost, prostranost, prostorno oblikovanje, oblici namještaja, poslat će nam poruku na temelju koje će naš um stvarati vizualnu sliku ugone ili neugode. U daljnjem razmatranju govorit ćemo upravo o bojama i njihovom utjecaju na čovjeka.

Boje su prisutne svuda oko nas, stoga ne smijemo zanemariti njihov utjecaj na čovjeka. Promatramo li neku boju izolirano, ona može biti privlačna, manje privlačna, a može nam djelovati i odbojno. Stavimo li određenu boju uz neku drugu, dojam će biti sasvim drugačiji. Velika ploha uz malu čini se većom, a mala uz veliku još manjom. Boja okružena tamnijom ili crnom čini se svjetlijom i intenzivnijom nego što zaista jest, dok će ista boja na svijetloj podlozi djelovati manje intenzivnom. Boje se mogu međusobno isticati ili potisnuti (Jakubin, M., 1999).

Boje u prostoru doživjet ćemo onoliko intenzivno koliko je svjetlosti u određenoj prostoriji. Kod odabira boja u prostoriji trebamo pripaziti na osvjetljenje prostora i na intenzitet boja, odnosno kakvo ozračje želimo stvoriti. Primjerice, u sobi za spavanje nije preporučena dominacija jarkih boja, poput crvene, jer bismo u dobro osvjetljenoj sobi jarkih boja stvorili poticajno okruženje za visoko intenzivne aktivnosti, kao što su tjelesne aktivnosti, ples i sl.

Boravak u prostoru sa svjetlijim, bijelim, žutim, svijetlo plavim, svijetlo zelenim i narančastim tonovima kod djece potiče kreativnost. Boravak u crnim, smeđim i sivim

prostorijama utječe na dječju bezvoljnost i koči njihovu produktivnost (Zjakić, I., Milković, M., 2010).

Još u davna vremena ljudi su došli do zaključka da je bojama uzrokovano različito ponašanje. Na osjećaje poput ljubavi, osjećaja ugone ili neugode, utječu određene boje. U nastavku ćemo se baviti psihološkim djelovanjem boja i njihovom simbolikom. Boje imaju utjecaj na čovjeka, na njegovu produktivnost i raspoloženje. Stoga je veoma važan odabir boja za prostorije, posebno za prostorije u kojima borave djeca.

Boje se dijele na aktivne i pasivne kategorije. Aktivne boje, ponajviše crvena i žuta, izazivaju jak psihološki efekt (pozitivan ili negativan) koji ovisi o količini i intenzitetu, a pasivne boje poput plave i zelene koriste se ako se želi naglasiti harmonija i smirenost (Zjakić, I., Milković, M., 2010).

Najnovija znanstvena istraživanja ukazuju da boje kod ljudi izazivaju određene reakcije, boje svojim isijavanjem djeluju na organizam i na psihu. Boje na nas djeluju nesvjesno, utječu na naše raspoloženje i ćud. Svaka boja ima određeni psihološki, mentalni i emocionalni efekt (Jakubin, M., 1999).

Crvena boja ima najjači intenzitet od svih boja i izaziva najveću pažnju. Crvena boja je boja vatre i krvi pa je povezana sa snagom moći i odlučnosti, kao i sa strašću, željom i ljubavi. Djeluje snažno, nestrpljivo, uzbuđujuće, razdražujuće. Za crvenu boju tvrdi se da izaziva mišićnu napetost, ubrzava disanje i povećava krvni tlak. Zbog svoje nametljivosti i uočljivosti, prihvaćena je kao znak za opasnost. Crvena je zastupljena tijekom svih revolucionarnih borbi na zastavama svih naroda i svih vremena (Jakubin, M., 1999). Stoga je upitno kako ona djeluje u prostoru u kojem svakodnevno boravimo, posebno u prostorijama u kojima borave djeca.

Crveni objekti izgledaju vizualno veći i čine nam se bližim. Crvena je jedna od rijetkih boja koja se dramatično mijenja ako joj dodamo bijelu boju. Ona postaje ružičasta, potpuno drugačijeg intenziteta. Nježna, ženstvena. Znanost tvrdi da svijetlo crvena boja služi za isticanje i poticanje ljudi na brzo donošenje odluka. Ako je koristimo na velikim površinama, primjerice obojimo sve zidove ili obučemo sve odjevne predmete u svijetlo crvenoj boji, djelovat će iritirajuće. Crvena je dnevna boja jer nas potiče na aktivnost i odiše neizmjernom snagom, ljudi koji vole crvenu veoma su temperamentni,

otvoreni i puni samopouzdanja. Crvena se zbog svog intenzivnog naboja ne preporučuje nervoznim osobama jer ih ona iscrpljuje. Ona prostoriji daje dubinu i život te je može transformirati iz jednolične u očaravajuću (Zjakić, I., Milković, M.,2010).

Žuta je boja sunca. Povezana je sa srećom, radošću, intelektom i energijom. Žuta boja djeluje optimistično, oslobađajuće i olakšavajuće. Stvara topao efekt, potiče veselje, mentalnu aktivnost i stvara energiju u mišićima (Jakubin, M., 1999). Žuta ima najveću refleksiju od svih boja te je kao takva najuočljivija. Žuta boja je najekspanzivnija i najsajnija. Jarka, čisto žuta privlači pozornost, no ako se koristi u prevelikoj mjeri, izaziva uznemirenost (dojenčad je uznemirenija u žutim sobama). Žuta je nestabilna i spontana boja, često je okarakterizirana kao dječja boja. Svijetlo žuta je mnogo blažeg intenziteta na prijelazu u bijelu, stoga joj je potrebna neka tamna boja koja će je naglasiti. Nijanse žute boje nisu toliko privlačne kao čista jarko žuta, jer gube svoju živahnost i postaju tmurne. Osobe koje vole žutu boju izrazito su optimistične i društvene, avanturističkog duha. Općenito, ljudi koji su drugačiji i iskaču iz stereotipa vole žutu boju (Zjakić, I., Milković, M.,2010).

Narančasta boja u sebi spaja energiju crvene i sreću žute boje. Djeluje toplo, svečano i veselo. Narančasta boja izaziva osjećaj zdravlja, životne radosti i sunčeve snage. Potiče mentalnu aktivnost. Simbolizira: plodnost, sjaj, bogatstvo (Jakubin, M., 1999). Narančasta se povezuje s jeseni, jer lišće poprima narančaste tonove, i sa zalascima sunca. Kada narančasta potamni, izaziva osjećaj udobnosti i sigurnosti. Narančasta boja povezana je s radošću, toplinom i tropskim krajevima. Potiče entuzijazam, sreću, kreativnost, odlučnost, uspjeh, ohrabrenje, vizualno izaziva osjećaj topline. Ima okrepljujući učinak. Narančasta ima veliku vidljivost i zato se može koristiti za naglašavanje najvažnijih elemenata. Ljudi koji vole narančastu boju veseli su, zabavni i prijateljski raspoloženi (Zjakić, I., Milković, M., 2010).

Zelena je boja prirode. Djeluje blago, umirujuće, stabilno. To je boja za koju se kaže da odmara ljudsko oko. Sugerira odmor i ozdravljenje. Žutozeleni tonovi djeluju uzbudljivo, aktivno i životno. Plavozelena djeluje otrovno. Simbolika zelene boje je mir, (maslinova grančica kao simbol mira, lovorov vijenac kao simbol besmrtnosti) simbolizira i vjeru, nadu, besmrtnost, obožavanje (Jakubin, M., 1999). Mijenja vizualni dojam-slike koje se nalaze na zelenoj pozadini izgledaju udaljenije. Zelena boja se

povezuje s rastom i proljećem, a predstavlja stabilnost i izdržljivost, koristi se za reklamiranje prirodnih i organskih proizvoda. Ljudi koji vole zelenu boju imaju sposobnost dobre prilagodbe na okolinu, omiljena je boja veselih, prirodnih i dobronamjernih ljudi (Zjakić, I., Milković, M., 2010).

Plava je boja neba i mora. Potpuna je suprotnost crvenoj. Plava je pasivna i hladna, ali izaziva osjećaj ugone i čežnje. To je najmirnija boja koja duh vodi razmišljanju i osjećajima. Potiče na koncentraciju. Tamnoplavi tonovi djeluju svečano i ozbiljno. Plava boja neba budi osjećaj beskrajnosti i čežnje. Plava boja simbolizira istinu, tišinu, jasnoću, aristokraciju, duhovnost i plemenitost (Jakubin, M., 1999). Svijetlo plava boja povezana je sa zdravljem, smirenošću, razumijevanjem i mekoćom. Plava naglašava preciznost, slike i objekte vizualno čini udaljenijim nego što jesu. Kada se kombinira s toplim bojama poput žute i crvene, može stvoriti snažan efekt i dobar dizajn. Plava boja povezuje se s postizanjem ravnoteže. Ljudi koji vole plavu boju teže osobnoj sigurnosti i duševnom miru, takvi ljudi su osjećajni i strpljivi (Zjakić, I., Milković, M., 2010).

Ljubičasta je spoj stabilnosti plave i energije crvene boje. Ljubičasta djeluje svečano, očaravajuće, ali potiče i na patnju. Prigušuje strasti. Ima tajanstveno, mistično djelovanje. Smatraju je i bojom magije. Svijetlo ljubičasta djeluje uzvišeno (Jakubin, M., 1999). Ljubičasta boja ima najkraću valnu duljinu spektra i najveću razinu energije. Kada prijeđe u ultraljubičastu, više nije vidljiva ljudskom oku. Simbolizira moć, plemstvo, luksuz, ambiciju. Ljubičastu boju stoljećima su nosili samo plemići jer je drugi zbog skupe proizvodnje nisu mogli priuštiti. Ljubičasta je boja povezana i s mudrošću, neovisnošću i kreativnošću. Svijetlo ljubičasta potiče romantiku i nostalgiju. Omiljena je boja djece mlađe dobne skupine, pa su dječji proizvodi često u nijansama ljubičaste. Ljudi koji vole ljubičastu boju maštoviti su i originalni, često su to ljudi skloni umjetnosti. Takvi ljudi su vrlo senzitivni s naglašenim smislom za estetiku (Zjakić, I., Milković, M., 2010).

Grimizna ili **purpurnocrvena** je mješavina crvene i plave pa kombinira i svojstva tih boja. Djeluje dostojanstveno, bogato, impresivno. Ona je estetska, rafinirana i uzvišena. Utječe na sabranost i samosvijest. Simbolizira kraljevstvo, čast, starinu, visoki društveni položaj (Jakubin, M., 1999).

Bijela, crna i siva, iako nisu boje, imaju sposobnost da utječu na određena raspoloženja, ali ona nisu tako intenzivna kao ona izazvana šarenim bojama.

Bijela boja povezana je sa svjetlom, dobrotom, nevinošću, čistoćom, djevičanstvom, sjajna je i nježna. Bijela boja umara kao i jako svjetlo. Vizualno proširuje prostor, izaziva osjećaj širine. U odnosu s drugim bojama djeluje aktivno i kao sredstvo isticanja, naglašavanja, jasnoće (Jakubin, M., 1999).

Crna simbolizira odsustvo svih boja, tako nestaju svi podražaji na organizam. Izaziva osjećaj praznine i straha. Ako druge boje okružimo crnom, djelovat će intenzivnije i aktivnije. Crna boja produbljuje prostor, daje privid beskonačnosti. Simbolizira žalost, tajanstvenost. U sebi sadrži snagu i autoritet te se smatra i elegantnom i bojom uspjeha (Jakubin, M., 1999).

Siva boja djeluje mirno i ozbiljno. S primjesom drugih boja djeluje ugodno, nedostižno, profinjenije. Vizualno proširuje prostor. Dopadljiva je i veoma omiljena. Siva boja idealna je u kombinaciji sa šarenim bojama jer ih međusobno usklađuje (harmonizira). Simbolizira poniznost, jednostavnost (Jakubin, M., 1999). Ljudsko se ponašanje u sivom okruženju mijenja ovisno o stanjima i okolnostima njegovog karaktera i života. Sivom boju vole zatvoreni ljudi koji se svjesno ograđuju od vanjskih utjecaja, vole sigurnost. Oni su uglavnom izrazito oprezni i racionalni, najbolje se osjećaju u sjeni (Zjakić, I., Milković, M., 2010).

Utvrđeno je da djeca mlađe dobne skupine više vole boje te da ljubav prema intenzivnim bojama nestaje kako dijete odrasta i postaje odrasla osoba. Kako čovjek postaje discipliniraniji, gubi osjećaj za boju. Mala djeca vole tople i jarke boje, crvenu, narančastu i žutu. U okruženju u kojem su zastupljene navedene boje uočeno je da djeca bolje izražavaju emocije. Crvenu boju vole djeca željna ljubavi, narančastu djeca koja imaju veliku sposobnost adaptacije. Žutu vole djeca koja trebaju nadzor, zelenu vole nesigurna djeca, a plavu vole djeca koja suzbijaju emocije.

Primjenu adekvatnih boja i postizanje željenog efekta prilikom uređenja određenog prostora usklađujemo kroz likovna kompozicijska načela.

4. PROSTOR

Prostor je stvarnost u kojoj se krećemo i u kojoj živimo. Prostor ima tri dimenzije: dužinu, širinu i visinu. Njegovom četvrtom dimenzijom nazivamo vrijeme jer je ono potrebno za kretanje doživljavanje i sagledavanje prostora (Jakubin, M., 1999).

U prostoru možemo naći prirodne oblike i oblike koje je stvorio čovjek i upravo oni ga određuju i oblikuju. Stoga kada govorimo o prostoru, moramo govoriti i o oblicima koji ga oblikuju, koji se u njemu nalaze i koji ga određuju jer su oni njegov sastavni dio (Jakubin, M., 1999).

Prostor dijelimo na unutarnji prostor ili interijer i vanjski prostor ili eksterijer. Osnovno svojstvo prostora je njegova trodimenzionalnost. Ostala svojstva prostoru daje njegovo oblikovanje, kombiniranje različitih oblika u njemu, odnos veličina, materijala kojima se u prostoru oblikuje i gradi (Jakubin, M., 1999). U ovom radu naglasak je na unutarnji prostor i na sobu dnevnog boravka u kojem djeca borave veći dio dana.

4.1. Osnovna svojstva unutarnjeg prostora

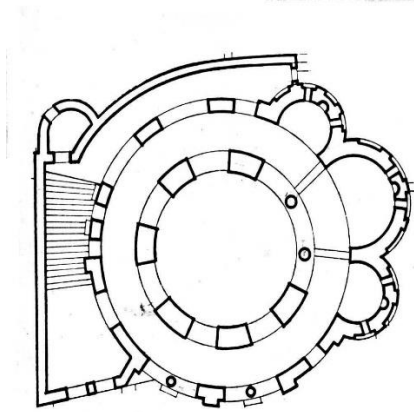
Prostor je osnovni element arhitekture koji se izravno povezuje s njegovom funkcijom (Jakubin, M., 1999, 86). Svaki interijer, odnosno unutarnji prostor, odlikuje se svojim likovnim karakterom, posjeduje svoja likovna svojstva. Prostor po svojim svojstvima može biti:

- Centralni prostor
- Uzdužni prostor
- Jedinstveni prostor
- Raščlanjeni prostor

Ta osnovna svojstva prostora sadrže u sebi i ostale likovne karakteristike kako što su: preglednost, nepreglednost, statičnost, dinamičnost, oblost, uglatost, djelomičnu zatvorenost ili otvorenost (Jakubin, M., 1999). Otvorenost prostora danas je veoma zastupljena u suvremenom uređenju prostora, a posebno je važna i u uređenju dječjih ustanova. Otvorenost prostora povezuje prostorije jednu s drugom, kao i one koji borave u njoj s mogućnošću zadržavanja osobnog prostora i diskrecije.

4.2. Centralni prostor

Osnova, odnosno tlocrt centralnog prostora je krug ili geometrijski lik u koji se može upisati i opisati kružnica. Građevina stvorena na takvom tlocrtu ima svojstva centralne građevine. Masa zida koja zatvara centralni prostor izrađena je u obliku kocke, valjka, piramide, prizme i ti su prostori najčešće natkriveni kupolom ili višeslivnim krovom.

Slika br.11,

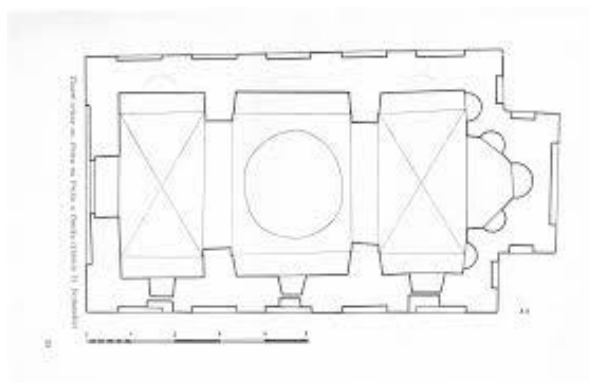
Tlocrt crkve sv. Donata u Zadru, IX. stoljeće

(Valerijab.pgsri.hr)

(Pristupljeno 12.02.2020.)

4.3. Uzdužni prostor

Izduženi pravokutnik osnova je uzdužnog prostora. Ovakav prostor zahtijeva i drugačije kretanje kroz njega, ono može biti uzdužno ili poprečno. Unutarnji uzdužni prostor najčešći je u crkvama, hramovima, bazilikama, dvorcima i galerijama.

Slika br. 12,

Tlocrt crkve sv. Petra u Priklo kod Omiša, IX. st.

(Hrčak.srce.hr. Pristupljeno 12.02.2020.)

4.4. Jedinstveni prostor

Osnovna svojstva jedinstvenog prostora su jednostavnost, preglednost, statičnost i mirnoća. U ovakvom prostoru nema nekih posebnih udubljenja, odnosno manjih prostora koji su povezani s osnovnim. Cijeli prostor možemo obuhvatiti jednim pogledom i potpuno ga sagledati. Na taj način često su oblikovane učionice, sportske dvorane i prostori za stanovanje.

Slika br.13, primjer jedinstvenog prostora

(<http://vrtic-olgaban-pazin.hr/galerija> /pristupljeno: 12.02.2020.)

4.5. Raščlanjeni prostor

Karakteristika raščlanjenog prostora je postojanje još niza prostorija koje su izravno povezane s osnovnim prostorom. Raščlanjeni prostor je složen od nekoliko različitih prostora povezanih u cjelinu. Takav prostor je veoma dinamičan, a njegovim sagledavanjem imamo dojam kretanja, ne možemo ga obuhvatiti jednim pogledom jer je nepregledan te ne možemo odjednom sagledati sve njegove cjeline. Moramo ići od prostora do prostora da bi ga sagledali (Jakubin, M., 1999).

Slika br. 14, primjer raščlanjenog prostora

(https://www.interijernet.hr/slike/slike_3/r1/g2008/m02/x3164330451548187.gif)

(pristupljeno: 12.02.2020.)

5. OBLIKOVANJE PROSTORA

Kada određeni prostor omeđimo plohom ili nekom masom (kamenom, ciglom, betonom, staklom) nastaje unutarnji prostor ili interijer. Tako nastaju konstruktivni elementi: zidovi, stropovi, podovi, odnosno građevina koja se sastoji od unutarnjeg prostora i mase koja ga omeđuje. Umijeće oblikovanja prostora i oplošje mase koja ga određuje je arhitektura ili graditeljstvo. Arhitektura je umijeće stvaralačko–estetskog izričaja u umjetnosti oblikovanja volumena i prostora. Volumen i prostor čine osnovne elemente građevinske kompozicije. Potpunu predodžbu arhitektonskog djela možemo dobiti iz tlocrta građevine, presjeka i arhitektonskih snimaka (Jakubin, M., 1999).

Zidovi su konstruktivni elementi zgrade koji određuju granice prostora. Osim osnovne funkcije preuzimanja opterećenja krovišta i stropova, te zaštite građevine od buke, vlage, vatre, zidovi su baza pri estetskom oblikovanju prostora. Dobrim izborom boja i materijala za oblaganje zidova stvorit ćemo specifičan i jedinstven opći dojam, atmosferu i stil unutarnjeg uređenja prostora. Uz estetsku komponentu koju čine, pojedine zidne obloge mogu poboljšati toplinsku i zvučnu izolaciju te prostor učiniti ugodnijim i funkcionalnijim (Mikulec, M., 2009). Jedno od najčešćih i najjeftinijih rješenja za dekoraciju, odnosno uređenje prostora, bojanje je zidova. Pri izboru boja, naglašava dizajnerica Mirjana Mikulec, osim funkcionalnih i estetskih razloga, ne treba zanemariti ni psihološko djelovanje boja. Primjerice, intenzivne boje i komplementarni kontrasti djeluju poticajno, ali i razdražujuće. Obični bijeli zidovi sve se više zamjenjuju ili kombiniraju s nekim šarenim bojama jer bjelina djeluje nemotivirajuće. Posebnu pozornost treba posvetiti prostorima manjih dimenzija u kojima ne treba koristiti tamne tonove, a ako se na njima inzistira, onda treba voditi računa o rasvjeti koja bi morala biti intenzivnija i dobro strateški razmještena (Mikulec, M., 2009).

Primjenom različitih boja na različitim zidovima može se i vizualno mijenjati izgled nekog prostora. Svjetliji prostori izgledat će veće, svjetliji stropovi doimaju se višima, a tamniji zidovi bližima. Tamniji stropovi djeluju statično, a tamniji i topli tonovi vizualno smanjuju prostor. Osnovna prednost svjetlijih tonova je to što nadoknađuju nedostatak prirodnog svjetla. Igrom boja i tonova možemo utjecati na percepciju prostora. Suprotnim položajem svijetlih i tamnih zidova mogu se prividno mijenjati dimenzije prostora, primjerice izdužene sobe uz ovakav kontrast imat će bolji odnos proporcija. Neutralna pozadina ističe predmete i objekte postavljene ispred, dok će intenzivno obojani predmeti ispred istovjetno obojane podloge izgubiti svoje obrise.

Visinu prostora vizualno možemo mijenjati linijama. Vertikalne linije prirodno čine prostor višim i dinamičnijim, dok će ga horizontalne linije sniziti i djelovati umirujuće. Osim bojama taj efekt može se postići i tapetama s vertikalnim ili horizontalnim linijama (Mikulec, M., 2009). Svaki prostor prije uređenja neispričana je priča koja čeka svoje razotkrivanje. Unošenjem vlastite osobnosti i osjećaja za lijepo, prostor postaje svojevrsan nastavak onog tko ga uređuje pri čemu je potrebno voditi brigu o tome za koga se uređuje (Mikulec, M., 2017).

Prostor koji se uređuje mora biti prvenstveno funkcionalan, ali i estetski i stilski oblikovan. Prostor u kojem rastu i odgajaju se djeca, trebao bi dobiti veću pažnju nego što je inače ima. Uređenje samih dječjih soba u domu i nije toliko zapostavljeno kao institucionalni vrtićki prostor u kojem djeca borave više nego u domu. U nastavku ćemo govoriti o okruženju i osobnom prostoru djece u dječjem vrtiću.

5.1. Uloga arhitekta u stvaranju poticajnog okruženja u vrtiću

Arhitektonska izvedba vrtića ima značajan utjecaj na odgojno-obrazovni proces. Izgled, organizacija i funkcionalnost same građevine vrtića, kao i njegovo „pedagoško oživljavanje“ uvijek predstavlja sliku odraslih o djetetu. Arhitektonska struktura prostora vrtića može uvažavati dijete i njegove potrebe, ali isto tako može biti bez razumijevanja za dijete i kvalitetno institucijsko življenje (Slunjski, 2015).

5.2. Poticajno okruženje i osobni prostor djece u dječjem vrtiću

Jedan od odlučujućih faktora za proces odgoja i obrazovanja djeteta jest organizacija aktivnosti, vremena i prostora. Načela stvaranja poticajnog razvojnog okruženja vrlo su slična načelima za osiguravanje uvjeta za djetetov osobni prostor koji za dijete ima komunikacijsku i zaštitnu funkciju. Osobni prostor djetetu omogućuje da razvija svoje potencijale, a da se pritom ne osjeća ugroženo (Sindik, J., 2008. prema Slunjski, 2008). Okruženje vrtića treba omogućiti djetetu prostor za zadovoljavanje potrebe za privatnošću. Ovakva „tajna“ mjesta su posebno potrebna u vrijeme prilagodbe djeteta na vrtić.

Na temelju istraživanja osobnog prostora (u uvjetima dječjeg vrtića) u nastavku ćemo govoriti o bitnim faktorima za predškolsko dijete.

Promatrajući fizičko okruženje u kojem djeca borave više sati tjedno, upitno je kakvo djelovanje ono ima na njih. Prostorno okruženje uključuje sve u i oko vrtića: zidove, podove, veličinu soba dnevnog boravka, namještaj, igračke, sve što utječe na iskustvo djeteta boravkom u tom okruženju. Zato je osobito važna organizacija prostora u ustanovama. Polazeći od iskustvenih spoznaja, jasno je da prostor djetetova odrastanja treba organizirati po mjeri djeteta. Osim potrebe za posjedovanjem određenog teritorija koji će doživljavati vlastitim, sva živa bića imaju potrebu za osobnim prostorom u kontaktu s drugim ljudima. Hall, kao autor komunikacijskog modela, smatra da je uređenje veličine osobnog prostora oblik neverbalne komunikacije. Osobni prostor je prilagodljivi mehanizam koji ima zaštitnu i komunikacijsku funkciju u interakciji pojedinca s okruženjem. Zaštitna funkcija osobnog prostora očituje se u tome što on ublažava i štiti od mogućih emocionalnih i fizičkih prijetnji kao što su preveliko izlaganje podražajima, fizički napad, nedovoljna privatnost, previše ili premalo intimnosti. U komunikacijskom smislu udaljenost od osobe odredit će modalitet komunikacije, količinu i kvalitetu informacija koju ćemo moći razmijeniti (Hall i sur., 2010).

Pojedinac podsvjesno zadržava željenu udaljenost tijekom interakcije kako bi se zaštitio od opterećenja zbog izloženosti brojnim socijalnim ili fizičkim podražajima. Uloga prostora očituje se i u izbjegavanju ili smanjivanju mogućeg stresa, primjerice ako nam je u nečijem društvu ugodno, imamo potrebu da mu budemo što bliži, ugodan nam je njegov dodir, dok u suprotnom povećavamo udaljenost i izbjegavamo fizički kontakt (Burić, 2006). Mijenjanjem granica fizičkog i psihološkog prostora pojedinac jasno daje do znanja drugima kakvom odnosu teži (Sindik, J. 2008).

Kod djece predškolske dobi potreba za osobnim prostorom tek se razvija, djeca se u vrtiću nalaze s djecom koju uglavnom percipiraju kao sličnu sebi samima, tako da se cjelokupna komunikacija odvija na intimnoj ili osobnoj razini. Malo je vjerojatno da bilo koji kontakt percipiraju kao „neosoban“, vjerojatno je da se cjelokupna komunikacija odvija u osobnoj, odnosno intimnoj zoni (Burić, 2006). Stoga je u posebnim fazama i osobnostima djece potrebno obratiti više pažnje na osobni prostor. Razdoblje prilagodbe djeteta na vrtić karakteristično je razdoblje u kojem bi djetetu trebalo omogućiti veći osobni prostor. U ovom razdoblju prisutna je povećana anksioznost, mnoštvo nepoznate djece i odraslih, novi prostor, sve to utječe na potrebu

djeteta da istraži, upozna i prihvati sve novine kako bi steklo sigurnost i samo s vremenom smanjilo osobni prostor. Introvertiranoj djeci, djeci s agresivnim ponašanjem, trebalo bi omogućiti veći prostor u kojem će se osjećati sigurnije što bi dugoročno uz druge odgojne mjere pridonijelo reduciranju nepoželjnog ponašanja. Stvaranje takozvanih „kutića i kutića za osamljivanje“, kao i osiguravanje prostora za slobodno kretanje djece, ima veliki značaj u odgojnom i funkcionalnom smislu.

Na veličinu osobnog prostora utječu i fizičke odrednice, odnosno arhitektonske značajke samog prostora u kojem se odvija interakcija. U prostorijama s višim stropom, velikim i širokim osvjetljenim prostorijama te na otvorenom prostoru, potreba za perifernom udaljenošću je mnogo manja (Sindik, J. 2008).

Svi ovi faktori nedvojbeno utječu na djecu predškolske dobi u institucionalnom kontekstu. Novija istraživanja potvrdila su da sami objekti, vanjska igrališta i unutarnje uređenje utječu na ponašanje i dobrobit djece. Prilikom gradnje novih objekata dječjih vrtića vodi se briga o tome da prostori dnevnog boravka budu dovoljno prostrani i svijetli, ali većina ustanova ne zadovoljava uvjete veličine u odnosu na broj prisutne djece. Također je opći zaključak da korisnici vrtića ne sudjeluju u njihovom planiranju i projektiranju pa dolazi do razilaženja stručnih projekatana i pedagoške vizije koju te građevine trebaju ispuniti. Djeci s posebnim potrebama, bez obzira na njihova prava, još uvijek nisu osigurani uvjeti za adekvatan boravak u vrtiću (Burić, 2006).

Potrebno je spomenuti i razmišljanje o cjelovitom razvoju djeteta Marije Montessori koja također naglašava važnost odnosa između djeteta i njegova okruženja kao i važnost dobro pripremljenog okruženja i mogućnosti odabira materijala koji zadovoljava dječje potrebe i interese. Pripremljena okolina ima značajnu ulogu u provedbi odgojnih ciljeva u Montessori pedagoškom konceptu, a primarno se odnosi na prostorno i materijalno okruženje u Montessori vrtićima. Montessori okruženje prilagođeno je dječjim razvojnim potrebama te omogućava optimalan tjelesni, spoznajni i socijalni razvoj. Pri definiranju prostornih karakteristika pomogao joj je veliki broj umjetnika, arhitekata i psihologa s kojima je surađivala u određivanju optimalne veličine i visine prostora, izboru ukrasnih elemenata koji prvenstveno pomažu djeci u razvoju (Valjan-Vukić, V., 2012).

Tradicionalni pristup kreiranju okruženja za djecu predškolske dobi zastupa sliku djeteta kao pasivnog korisnika prostornog okruženja koje za njega konstruira arhitektonski autoritet. Suvremeno nastojanje je da se dijete kao primarni korisnik okruženja ustanove ranog i predškolskog odgoja učini sukonstruktorom i sudizajnerom tog okruženja. Ovakvim pristupom razvija se uska suradnja između arhitekata i dizajnera, ali i odgojno-obrazovnih djelatnika (Malašić, A. 2012).

Dijete predškolske dobi istražuje svijet interakcijom s okruženjem u kojem živi i stvarnost doživljava kroz sva svoja osjetila, stoga je potrebno to okruženje učiniti multisenzoričkim odnosno poticajnim za doživljavanje svim osjetilima (Malašić, A. prema Miljak, 2009).

Glavnu ulogu i zadatak u preuređenju i rekonstruiranju prostora kojim se trenutno raspolaže (jer je nemoguće sagraditi sve nove) imaju upravo odgajatelji i djeca. Uz njihovu kreativnost i ideje, pokretanjem ovakvih projekata, uz minimalna ulaganja, prostori bi se mogli učiniti funkcionalnijima, poticajnijima i estetski ugodnijima. U nastavku ćemo govoriti o idejama, mogućnostima i načinima na koje je moguće oplemeniti postojeće prostore, o tome kako stvoriti više prostora za odlaganje materijala i opreme te kako je moguće nedostatak veličine prostora vizualno učiniti većim. Poseban naglasak stavit ćemo na sobu dnevnog boravka u dječjoj odgojnoj ustanovi.

6. OBLIKOVANJE DNEVNOG BORAVKA U VRTIĆU

Ustanova za rani i predškolski odgoj jedna je od prvih sredina s kojom se susreću djeca, neka već u jasličkoj dobi, stoga ćemo prvo govoriti o njima. Prema Petrović-Sočo (2007) u jaslicama je sve podređeno njezi i odgoju djece te dobne skupine. Prostor, raspored, namještaj, njegova organizacija, predmeti koji se upotrebljavaju među kojima su i oni koji služe poticaju dječjeg razvoja, odnosno zadovoljavanju svih dječjih potreba, usklađeni su s djetetovim uzrastom. Ustanova, odnosno soba dnevnog boravka u kojoj se provodi najveći dio vremena, postaje njihov drugi dom i tako bi se djeca trebala i osjećati. Slično stajalište ima i Miljak (2001) naglašavajući da su to odgojno-obrazovne ustanove, „dječje kuće“ u kojima bi se djeca trebala ugodno osjećati i rado dolaziti, a kvaliteta življenja djece u njima bitna je za njihov razvoj i odgoj. Kako bi ove ustanove ostvarile svoje zadaće zaštite, njege, odgoja i obrazovanja, djeca u njima trebaju pronaći poticajno fizičko i socijalno okruženje.

Soba dnevnog boravka za jasličku dob trebala bi omogućiti djeci što više kretanja, a u sklopu centara aktivnosti trebala bi imati i motorički centar. Potrebno je posebno naglasiti da ako motorički razvoj izostane u ovoj senzibilnoj fazi razvoja, više ga nije moguće u potpunosti nadoknaditi (Petrić, V., 2019. prema Pišot i Planinšec, 2005).

Prostor koji želimo izgraditi za dijete trebao bi biti prozračan, s dobrom rasvjetom, vedrih toplih boja, opremljen jednostavnim predmetima koji podsjećaju na obiteljski dom i potiču spontano i pozitivno ponašanje. Prostor treba pozivati dijete na aktivnost i istraživanje, na kretanje i stvaranje. Važno je stalno imati na umu da okruženje najsnažnije određuje kvalitetu iskustva djece rane dobi, a samim time i kvalitetu njihova učenja (Slunjski, E., 2008). Organizacija prostora treba biti usmjerena na promoviranje susreta, komunikaciju i međusobnu interakciju. Jedan od važnih kriterija koji određuje kvalitetu prostora je razina ugone koju pruža onima koji u njoj borave (Slunjski, E., 2008).

Slika br. 15, Primjer: Prostor toplih i vedrih boja

(<https://3.bp.blogspot.com/->

[FFZT7MA18o0/WIkCIEMGmNI/AAAAAAAAADSU/vUgTRlzc8GATNKf9ka8IZmpEje4DzMCHAClCB/s1600/34278.jpg](https://3.bp.blogspot.com/-FFZT7MA18o0/WIkCIEMGmNI/AAAAAAAAADSU/vUgTRlzc8GATNKf9ka8IZmpEje4DzMCHAClCB/s1600/34278.jpg) pristupljeno: 02.01.2020.)

Prostorno okruženje vrtića treba što više sličiti obiteljskom te djetetu slati poruku dobrodošlice. To se može postići opremanjem vrtića, tako da svatko može naći mirno, udobno i sigurno mjesto za odmor, opuštanje, druženje i igru. Okruženje vrtića treba omogućiti djetetu zadovoljavanje potrebe i za privatnošću. „Tajna mjesta“ poželjna su posebno u vrijeme prilagodbe na vrtić i skupinu. Skupine djece su često velike, ali one ne trebaju biti smetnja budući da se dobrom organizacijom prostora može umanjiti problem (Slunjski, E., 2008).

6.1. Estetski zahtjevi, boje i oblici

Znanstvena istraživanja dokazala su da su novouređene škole, vrtići i njihovo okruženje mnogo poticajnije nego oni koji su zapušteni. Djeca su ponosna što odlaze u takve ustanove, imaju jači osjećaj pripadnosti i veću želju za očuvanjem okruženja.

Istraživanja utjecaja elemenata dizajna na postignuća kod djece u odgojno obrazovnim zgradama, kao što su pokretljivost, arhitektura zgrade, sheme boja, dnevno svjetlo, pogled, vanjski i unutarnji prostor, dokazala su da je veliki utjecaj boje, osvjetljenja kao i drugih činitelja veoma izražen, posebno kod djece mlađe dobi

(Domljan i sur. 2015). Zbog navedenog treba poštovati i primjenjivati sljedeće elemente dizajna:

- poticajni i mekani oblici (asocijacije, simbolika, kognitivno povezivanje);
- ornamentika u službi razvoja i spoznaja pripadnosti, nasljeđa, stilova i ukusa;
- taktilnost materijala i struktura na elementima namještaja;
- bionika (abrazija, trenje, funkcije elemenata).

Poštovati elemente forme

- Razvoj osjećaja za skladno, lijepo, ugodno (kompozicija, boja, kontrast, tektonika oblika i materijala)
- Mekoća materijala u dodiru s tijelom djeteta, toplina, ugodnost, razvijanje osjećaja za očuvanje okruženja i namještaja;
- razvojno-poticajne strukture, oblici, boje, materijali.

6.2. Primjena materijala sa stajališta dizajna

Rezultati stranih i domaćih znanstvenih istraživanja potvrdila su važnost dizajna prilikom osmišljavanja predmetnog okruženja. U svim odgojno-obrazovnim objektima dizajn namještaja i opreme trebao bi biti prilagođen njegovim korisnicima. Dizajn podrazumijeva izgled, konstrukciju, funkcionalnost, cijenu i brojne druge faktore koji utječu na stvaranje kvalitetnog proizvoda. Svi spomenuti elementi imaju značajnu ulogu u oblikovanju kvalitetnog namještaja, opreme i drugih elemenata za uređenje prostora jer imaju funkciju prenošenja određenih poruka korisniku, primjerice veličina i oblik namještaja mogu utjecati na količinu svjetla i topline u prostoru, mogu stvoriti društvene ili privatne zone unutar prostora i ono najvažnije, mogu oblikovati poruku koju prostor šalje svojim izgledom i funkcionalnošću. Upotrebom zdravih i vizualno skladnih elemenata dizajna stvara se poticajno okruženje koje tijekom rasta i razvoja stvara i gradi djetetove vrijednosti i stavove temeljene na zdravim osnovama (Domljan i sur., 2015).

Kod namještaja i opreme preporučuje se što veća primjena drvenih materijala i drva. Drvo je prirodno topli, taktilno i vizualno umirujući materijal. Psihološki stvara osjećaj topline, harmonije, sklada i sigurnosti, a glavni naglasak je upravo na pozitivnom doživljaju materijala i proizvoda (psihološki, sociološki). Ono na što treba

obratiti pažnju su i zaobljenja na namještaju, zaobljeni rubovi i bridovi, dimenzijska skladnost, stabilnost i proporcionalnost. Struktura površine ne smije biti visokog sjaja i skliska, treba biti otporna na udarce, mehanička i kemijska oštećenja (Domljan i sur. 2015). Boja utječe na percepciju i osjećaj ugone i na ponašanje djece pa je stoga bitna boja namještaja i opreme u njihovom okruženju. Posebno treba obratiti pažnju na boju površine stolova na kojima se provode aktivnosti jer je to površina koja ostavlja vizualni dojam na dijete i ne smije biti reflektirajuća (nikako visoki sjaj), već treba biti ugodna oku. Boje koje se preporučuju su svijetle i pastelne boje (zelena, bež i sl.) kao i svijetle nijanse drvenih uzoraka (bukva, jasen, hrast i dr.)

6.3. Multisenzoričko okruženje

Cilj je stvoriti prostor u kojem pomoću namještaja i opreme potičemo djecu da uključuju sva svoja osjetila. Pomoću njih se djeca ostvaruju kao cjelovita bića koja ostvaruju svoj kreativni potencijal;

- **svjetlo:** potrebno je kombinirati različite nijanse svjetla iz različitih izvora, u cilju stvaranja poticajnog okruženja.
- **zvuk:** namještaj može imati zvukoupojnu ulogu i sprječavati jeku, ovisno o primjeni različitih tekstura drva i drvenih materijala;
- **miris/dodir/vid:** različitim materijalima stvaramo multisenzorne varijante koje potiču primjenu različitih osjetila, primjerice materijali poput gume, plastike, pluta, lateksa i dr. potiču razvoj svih osjetila (gruba, hrapava, sjajna, mat površina);
- **prostor:** cilj je pomoću namještaja i opreme oblikovati poticajno, inovativno i interdisciplinarno okruženje koje je pogodno za igru i za učenje te povezuje sva čula, radnje, ponašanje te omogućuje zdrav i pravilan rast i razvoj (Domljan i sur., 2015).

6.4. Funkcionalne dimenzije namještaja za pohranu

Namještaj za odlaganje i pohranu poput ormara, polica, ladica, treba biti oblikovan u skladu s funkcijom i namjenom. Namještaj treba imati mogućnost pokretljivosti i podešavanja visine kako bi djeca mogla posegnuti za predmetima koje žele. Isto tako su važne dimenzije pribora i odjeće koja se u njih pohranjuje. Nove odgojno-obrazovne zgrade trebale bi biti dinamični, fleksibilni i kreativni prostori.

Dosadašnji nepokretni namještaj i oprema nisu baš bili multifunkcionalni jer je njima unaprijed određen položaj u prostoru, a prostor u kojem se djeca igraju, sjede, rade, uče, zahtijeva stalne promjene. Novi namještaj trebao bi biti prilagodljiv čestoj izmjeni odgojno-obrazovnih metoda. Mora biti lagan i pokretljiv kako bi se mogao lako razmjestiti u prostoru, složiti u različite konfiguracije, timski ili pojedinačno.

Prema preporuci odgajatelja, nastavnika, pedagoga i drugog osoblja poželjno je sljedeće:

- stolovi s radnom pločom u obliku pravokutnika i kvadrata za individualan rad te kruga, trapeza i drugih nepravilnih oblika za timski rad;
- prostrana radna ploha stolova, kako bi djeca slobodno raširila papire i pribor radeći u grupama;
- mogućnost podizanja ili spuštanja radne plohe ovisno o namjeni;
- obratiti pozornost na radijuse zaobljenja;
- radna stolica treba biti prilagodljiva po visini, s pomičnim rukonaslonom i mekanim dijelovima koji su u doticaju s tijelom korisnika (sjedalo, naslon, rukonaslon)
- namještaj za odmor i neformalno sjedenje, pregradne police koje omogućavaju stvaranje centara aktivnosti, elementi za izlaganje dječjih radova i plakata;
- namještaj za osamu i tihi rad, za sjedenje i ležanje
- povezati interijer objekta s eksterijerom odgovarajućim sadržajima pomoću namještaja i opreme (Domljan i sur., 2015).

6.5. Oblikovanje centara aktivnosti

Prostor dnevnog boravka podijeljen je u centre aktivnosti. Centri mogu biti sljedeći: centar za početno čitanje i pisanje, centar za početno učenje matematike, stolno manipulativni centar, centar za likovno izražavanje, obiteljski i dramski centar, centar za igru pijeskom i vodom, glazbeni centar, istraživački i još mnogi drugi. Centri moraju biti jasno odvojeni i lako prepoznatljivi. Police, stolovi, ormari, stalci, tepisi mogu poslužiti za obilježavanje i razdvajanje prostora, stvaranje centara. Dobro organiziranim prostorom može se nadoknaditi problem velikog broja djece u skupini. Djeca će se bolje organizirati u pregrađenim i definiranim prostorima jer im on u tome

neizravno pomaže. Prostor podijeljen na manje prostorne cjeline indirektno poziva na stvaranje manjih grupacija (Slunjski, E., 2008).

Na popisu medija uz pomoć kojih dijete izražava svoje viđenje svijeta i svega onog što ga okružuje, značajno mjesto zauzima likovni jezik. Važno je znati da je likovni jezik djetetu urođen, dok verbalni jezik tek postupno uči od okoline. Likovnim jezikom dijete može savršeno izraziti sve ono što ono zaista jest jer likovni jezik komunicira na osobit način (Belamarić, 1987). Odrasli trebaju djeci pružiti poticajno prostorno uređenje.

Kako bismo se riješili prenatrpanosti i fiksnih centara aktivnosti, osim zadovoljavanja likovnosti prilikom uređenja (zidova, namještaja), odgajatelji trebaju svakodnevno imati novu dinamičnu dječju svježinu uma i nanovo osmisliti centre te ih slagati tako da prostor bude uvijek nov i poticajan. Sve materijale i didaktička sredstva treba pospremati na za njih predviđena mjesta i svakog dana posložiti samo one koji su predviđeni za taj dan. Prostor će uvijek odisati čistoćom, urednošću i prostranošću. Ako imamo manjak prostora i taj mali prostor podijelimo na gomilu sitnih cjelina (centara) pretrpanih materijalima, prostranost prostora potpuno će nestati i djeca će biti sputana u prirodnoj potrebi za slobodnim kretanjem.

Slika br. 16, Primjer zanimljivo organiziranih centara aktivnosti

(<https://i.pinimg.com/564x/6a/b5/aa/6ab5aa5a05f207453ebb64279c46b44c.jpg>)

(Pristupljeno: 05.09.2020.)

Slika br. 17, Primjer dobro organiziranog centra

(<https://i.pinimg.com/originals/86/c6/07/86c607591d849577b0e48362c71cc730.jpg>)

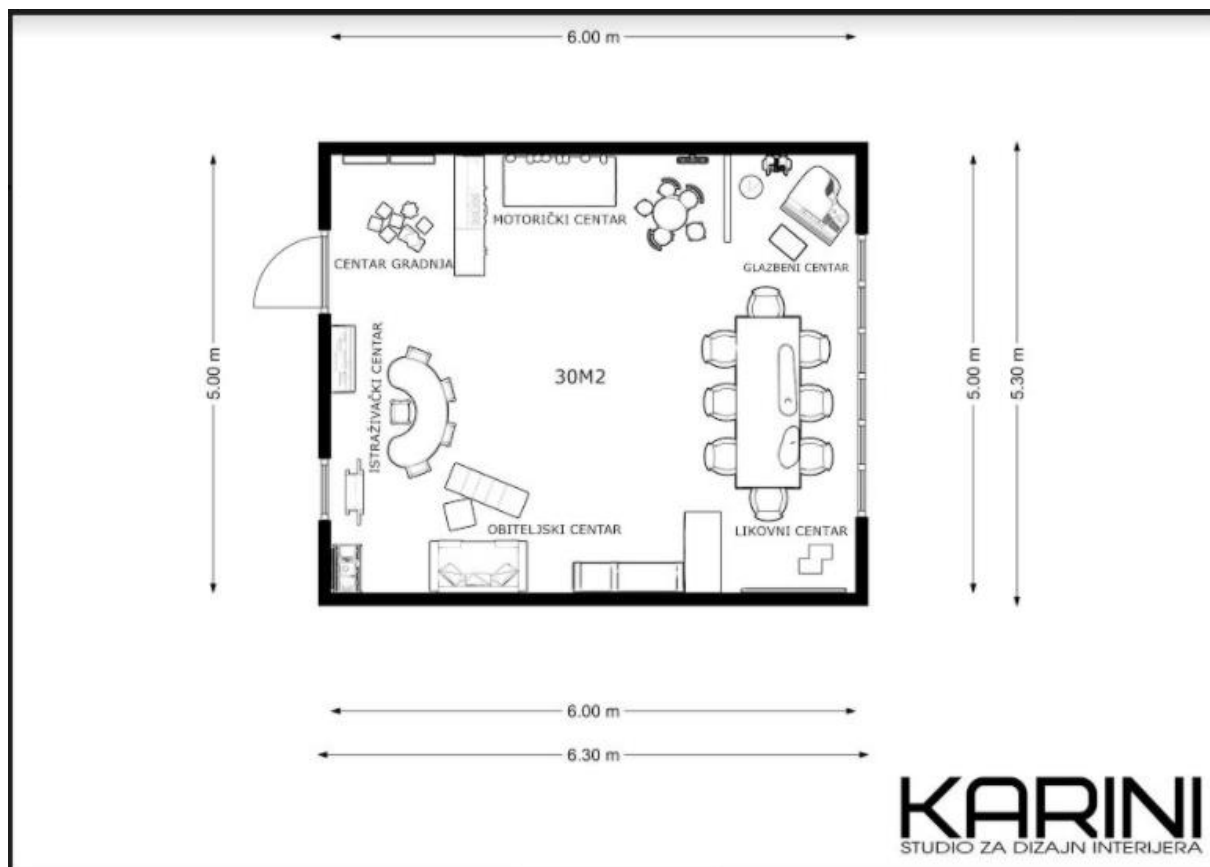
(Pristupljeno: 05.04.2020.)

Slika br.18, Primjer dobro organiziranog prostora

(<https://i.pinimg.com/564x/23/d7/40/23d7401fb73a35dce150b144befc869e.jpg>)

(pristupljeno: 12.05.2020.)

Slika br. 20, Tlocrt zamišljenog dnevnog boravka

Na slici s lijeva na desno, odmah nakon ulaza s lijeve strane, smješten je centar građenja i mala kuhinja povezana s motoričkim centrom radi bučnosti tijekom aktivnosti. Unutar centra građenja nalaze se spužvasti elementi koji mogu poslužiti za građenje oblika, kao i za sjedenje. Elementi su poticajnih boja (žuta i zelena) i nepravilnih oblika. Na žutom zidu je polica za odlaganje sitnijih građevnih materijala plave boje. Žuta boja privlači pozornost, spontana je, a plava izaziva osjećaj ugone. Na taj je način stvoren osjećaj ugone i dijete je pozvano da se igra i stvara u dinamičnom centru aktivnosti. U drugom dijelu (motoričkom centru) nalazi se stijena za penjanje. Dijelovi koji simboliziraju kamenčiće za potporu prilikom penjanja posloženi su na zid obložen drvenim panelima, a na podu je, radi sigurnosti, strunjača zelene boje. Drvenom oblogom zida stvorena je topla atmosfera, a šarenim bojama kamenčića (zelena, žuta, narančasta, plava) potaknuli smo djecu na kretanje, gibanje, koje danas djeci sve više nedostaje, te na mentalnu aktivnost. Iza motoričkog centra nastavlja se centar građenja s dodatnim spužvastim elementima izrezanim u obliku cvijeta. Spužvasti jastuci posloženi su u zidu otkud ih dijete treba izvaditi da bi ih moglo slagati. Djeca se mogu uvući u *prozorčice* u kojima su bili jastuci i sjediti, ležati, naći

svoj kutak, a da su pritom opet sigurni i na oku odgajatelju. Dijelovi su, također, intenzivnih i poticajnih boja s tim da je podloga zida drvo koje opet harmonizira prostor. Na kraju ovog dijela prostorije nalazi se glazbeni centar. Boja zida u glazbenom centru je žuta, u njemu je smješten bijeli klavir sa zelenom stolicom kako bi kontrastom boja prostor učinili veselim i pozvali djecu da ga istraže. Osim klavira u odjeljcima koji su vidljivi i dostupni djeci, nalaze se ritmički i melodijski instrumenti Orfovog instrumentarija. Centralni zid je stakleni zid, odnosno poveznica s vanjskim prostorom. Na centralnom zidu plave boje nalaze se klizna vrata koja prekrivaju gotovo cijeli zid i služe za izlaz u vanjski dio vrtića te su prirodni izvor svjetlosti i zraka. Zahvaljujući njemu, prostor je svijetao i vedar. Na bijelim oknima vrata koja su prozori ovog vrtića, stavljene su narančaste rolo zavjese. Narančastom je potaknuta mentalna aktivnost djece. Ispred prozora smješten je dugi pravokutni bijeli stol na kotače (lako prenosiv i sklopiv) predviđen za likovne radionice. Prilikom likovnih radionica stolovi se prekrivaju zaštitnim folijama pa je gornji dio stola bijele boje. Za stolom su postavljene udobne moderne bijele stolice, nalik velikim školjkama, sa sjedalima plave boje. Na taj način je nastavljeno kombiniranje toplih i hladnih boja, a zadržao se osjećaj ugone. Na desnoj strani prostorije, u produžetku likovnog centra, smještena je bijela vitrina za odlaganje materijala potrebnih za likovne radionice. Zid je u ovom dijelu sobe žute boje. Odmah pored likovnog centra nalazi se obiteljski centar, odnosno centar za razvijanje predčitačkih sposobnosti. Prostor je ovdje prvi put i fizički odvojen bijelom nižom komodom L oblika u kojoj se nalaze potrebni materijali za centar te mnoštvo slikovnica i knjiga. Iznad komode nalazi se prostor za izlaganje likovnih radova u okvirima za slike. Površina komode predviđena je za izlaganje dječjih skulptura. Pored komode smješten je dvosjed, presvučen zelenom umjetnom kožom (radi lakog održavanja), dva mala stolića za dnevni boravak, tepih na kojem su objedinjene sve boje prostora (plava, žuta, narančasta, zelena) i mnoštvo jastuka u raznim bojama za sjedenje, ležanje, crtanje itd. Taj dio podsjeća na dnevni boravak u obiteljskom domu. Na kraju obiteljskog centra u zidu su smještene okrugle spužvaste stolice. Stolice su u bojama prostora, a mogu se izvaditi i poslužiti za sjedenje prilikom čitanja, odmaranja ili čak crtanja (bojice, flomasteri) jer je likovni centar pored obiteljskog. Takav način odlaganja namještaja, koji može imati funkciju u igri stvaranja i građenja, pogodan je za oslobađanje prostora za kretanje. Vraćanje stolica na mjesto jednostavno je pa djeca mogu sama održavati red nakon završene igre i upotrebe predmeta. U nastavku obiteljskog centra smješten je stol i stolica za odgajatelja te niža bijela komoda za

odlaganje dokumentacije i rezervnih materijala. Zid na kojem se nalaze ulazna vrata plave je boje, na dijelu zida uz vrata nalijepljena je foto tapeta s planetima sunčevog sustava. Ovdje se nalazi istraživački centar. Ispred zida postavljeni su okrugli stolovi u boji svijetle bukve, pogodni za grupni rad, s plavim foteljama od umjetne kože. I u ovom dijelu nastavljen je kontrast toplo-hladnih boja kako bi se održalo jedinstvo prostora i potaknula znatiželja. Uz vrata se nalazi i bijela komoda potrebna za odlaganje materijala istraživačkog centra.

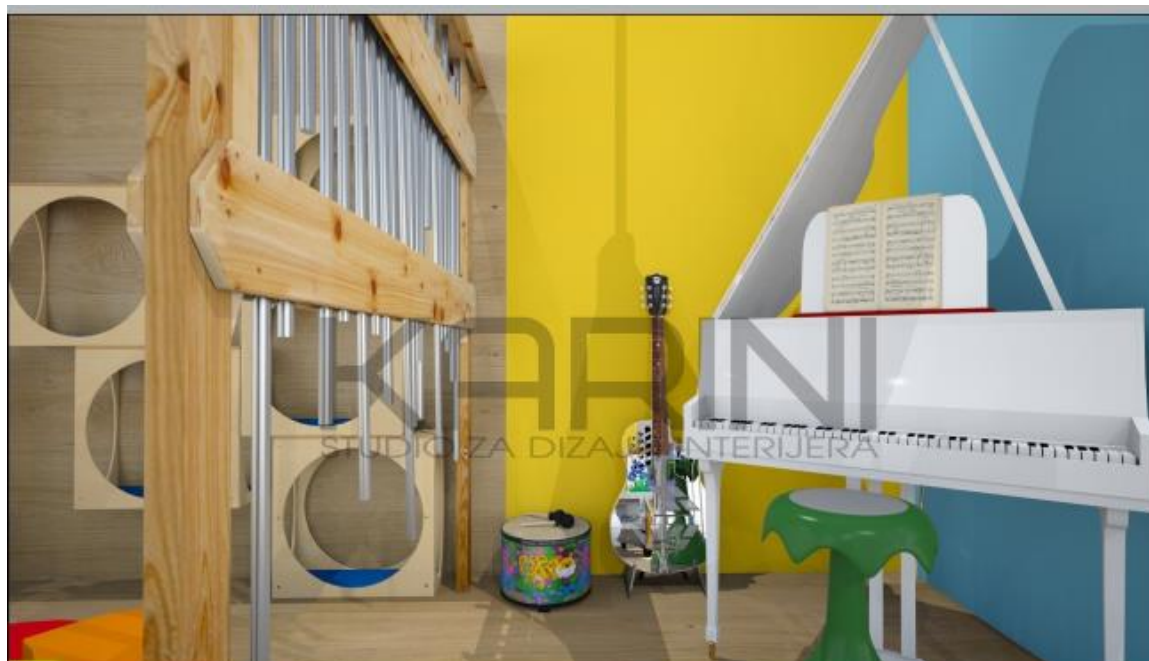
Djeca u poticajnom okruženju prostor svakodnevno izgrađuju i stvaraju nove strukture i upotrebljavaju elemente namještaja koji su dio prostora. Zbog toga je u prostoru mnoštvo spužvastih stolica geometrijskih oblika, poticajnih boja kako bi djecu i senzorno potaknuli na stvaralaštvo i učenje kroz igru. Važan aspekt oblikovanja prostora je i boja te smo kombinirali kontrast toplih i hladnih boja, a harmonizirali smo ga drvenim dijelovima. Bojom zidova i kombiniranjem asimetričnih polica (crte ravne, zakrivljene) stvorili smo dinamičan prostor. Prostor sadrži puno mjesta za odlaganje materijala kako bi se omogućio red i prostranstvo. Sav namještaj je pokretan i višefunkcionalan. Rasvjeta je postavljena uz rubove zidova kroz cijeli dnevni boravak i velika klizna vrata na centralnom dijelu. Tako se dobio dobro osvijetljen i prozračan prostor u svim vremenskim uvjetima.

Slika br. 21, Likovni centar

Slika br. 22, Obiteljski i istraživački centar

Slika br. 23, Glazbeni centar

Slika br. 24, Motorički centar

Slika br. 25, Centar građenja

8. ZAKLJUČAK

Prostorom bi trebali omogućiti stvaranje poticajne atmosfere za učenje. Okruženje bi trebalo biti pedagoški pripremljeno i oblikovano tako da što više sliča radionicama, ateljeima, istraživačkim centrima, a manje sobama-učionicama. Stvaranjem različitih prostora, radionica, ateljea koji će biti vizualno izolirani, tonski i prostorno oblikovani ovisno o namjeni, pregrađeni različitim pregradama, nastat će raznoliki prostor koji će ujedno omogućiti djeci da se sakriju od pogleda odgajatelja i da puste mašti na volju u samostalnom organiziranju svoje individualne ili grupne aktivnosti. Vrtić bi trebao biti koncipiran kao kuća ili stan za veliku obitelj u kojoj će se kod djece razvijati osjećaj samopoštovanja i poštovanja drugih. Kako bi se postigla ta obiteljska atmosfera unutar odgojnih organizacija, odnosno da bi se izbjegle negativne značajke institucijskog načina življenja, potrebno je dobro odrediti i urediti dječje ustanove. To bi svakako trebalo podrazumijevati i arhitekturu i samo prostorno uređenje ustanove.

Prvi koraci prema promjenama su u nama samima. Prihvatiti činjenicu da nam je promjena potrebna i prigrliti je kao dio sazrijevanja i odrastanja, jedan je od najtežih zadataka. Potrebno je shvatiti da je promjena stalni proces te prepoznati što je u određenom trenutku potreba djeteta, skupine ili ustanove i djelovati u skladu s tim. Suvremeno shvaćanje učenja zahtijeva i drugačiji pristup uređenja ustanove.

Potrebe za izgradnjom namjenskih suvremenih dječjih vrtića bit će jasne tek kada se napravi strategija i prikupe potrebni podatci iz prakse. Ovisno o demografskoj slici te projekciji budućnosti pojedinog grada, županije, regije, moglo bi se doći do broja potrebnih vrtića. U skladu s tim potrebama potrebno je planirati gradnju ili obnovu postojećih dječjih vrtića. Nove projekte treba arhitektonski osmisliti s mnogo pažnje i visokom razinom izvedbe, a preuređenje provesti prema mogućnostima postojećeg prostora. Nužno je pratiti programske smjernice za opremanje i uređenje dječjih vrtića kako bi djecu čekala bolja budućnost u lijepim i kvalitetno osmišljenim i izvedenim prostorima.

LITERATURA:

Autorske knjige:

1. Belamarić, D. (1987). *Dijete i oblik*. Zagreb: Školska knjiga
2. Callery, E., (2010). *Boje, stilovi i tehnike uređenja doma*. Zagreb: Veble commerc.
3. Domljan, D. i sur., (2015). *Kvaliteta i tehnički opisi proizvoda od drva-svezak I, Opremanje zgrada za odgoj i obrazovanje*. Sveučilište u Zagrebu, Šumarski fakultet: Hrvatska gospodarska komora.
4. Jakubin, M. (1999). *Likovni jezik i likovne tehnike*. Zagreb: Educa
5. Knapp, L., Hall, A., (2010). *Neverbalna komunikacija u ljudskoj interakciji*. Zagreb: Naklada slap.
6. Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću*. Zagreb: Spektar media
7. Petrovič-Sočo B. (2007). *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje-holistički pristup*, Zagreb : Mali profesor
8. Petrić, V., (2019). *Kineziološka metodika u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju*, Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet.
9. Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić, zajednica koja uči, mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*, Zagreb:Spektar Media
10. Slunjski, E. i sur., (2015). *Izvan okvira*. Zagreb: Element d.o.o.
11. Sušić, G. (2016). *Razvojni integrirani kurikulum u umjetničkim područjima*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu.
12. Trstenjak., A. (1987). *Čovek i boje*. Beograd: Nolit.
13. Zjakić, I., Milković, M., (2010). *Psihologija boja*. Veleučilište u Varaždinu, Varaždin.

Internetski izvori:

14. Valjan-Vukić V.(2012): *Prostorno okruženje kao poticaj za razvoj i učenje djece predškolske dobi*; Hrčak, portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske, <https://hrcak.srce.hr/99897>, pristupljeno 20.10.2019.
15. Malašić A. (2012): *Dijete, odgojitelj, arhitekt-partnersko sukonstruiranje prostorno materijalnog okruženja dječjeg vrtića*; Hrčak, portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske, pristupljeno 20.10.2019.
16. Sindik J. (2008): *Poticajno okruženje i osobni prostor djece u dječjem vrtiću* ; Hrčak, portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske, <https://hrcak.srce.hr/25807>, pristupljeno 25.10.2019.
17. Burić, H., (2008): *Prostor iz perspektive vrtića*; Hrčak, portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske, <https://hrcak.srce.hr/177726>, pristupljeno 02.01.2020.

Popis slikovnog materijala:

Slika br. 1, Osnovne boje

Slika br. 2, Sekundarne-izvedene boje

Slika br. 3, Čiste tercijarne boje

Slika br. 4, Tercijarne neutralne boje

Slika br. 5, Komplementarne boje

Slika br. 6, Trokut boja

Slika br. 7, Primjer degradacije boje

Slika br. 8, Tople i hladne boje

Slika br. 9, Kontrast tople-hladno

Slika br. 10, Kontrast tamno-svijetlo

Slika br. 11; Tlocrt crkve sv. Donata u Zadru, IX. stoljeće

Slika br. 12, Tlocrt crkve sv. Petra u Pribu kod Omiša, IX. st.

Slika br. 13, Primjer jedinstvenog prostora

Slika br. 14, Primjer raščlanjenog prostora

Slika br. 15, Primjer: zanimljivo organizirani centari

Slika br. 16, Primjer prostora vedrih i toplih boja

Slika br. 17, Primjeri dobro organiziranog centara

Slika br. 18, Primjer dobro organiziranog prostora

Slika br. 19, Skica zamišljenog prijedloga uređenja

Slika br. 20, Tlocrt zamišljenog dnevnog boravka

Slika br. 21, Likovni centar

Slika br. 22, Obiteljski i istraživački centar

Slika br. 23, Glazbeni centar

Slika br. 24, Motorički centar

Slika br. 25, Centar građenja

SAŽETAK:

Prema suvremenom znanstvenom shvaćanju djeteta i njegovih potreba, okolina je ta koja oblikuje dijete tijekom razvoja. Stoga je obaveza svih odraslih koji sudjeluju u djetetovom razvoju omogućiti zadovoljavanje svih potreba u najvećoj mogućoj mjeri. U razvoju značajan utjecaj ima i poticajno materijalno okruženje.

Bogato poticajno prostorno-materijalno okruženje preduvjet je za cjeloviti razvoj djeteta, ali i kvalitetno učenje. Dijete svoja znanja i iskustva stječe i razvija u stalnoj interakciji s okolinom, a to uključuje i prostor. Iz tog razloga potrebno je stvoriti prostor po mjeri djeteta: dobro organizirani i estetski osmišljen prostor za slobodno kretanje i istraživanje.

Uređenje prostora trebalo bi biti koloristički poticajno, dobro osvijetljeno, prozračno, a oblikom namještaja i didaktičkih materijala primjereno dobi djece. Veliki dio namještaja i opreme treba biti „pokretan“ i sposoban za prilagodbu dnevnim potrebama. Centri aktivnosti moraju biti jasno definirani i pozivati dijete na istraživanje i igru.

Kvalitetno oblikovanim okruženjem dijete će biti potaknuto i na samostalnost, ali i na suradnju, kako s drugom djecom, tako i s odgajateljem.

Znanstvena istraživanja dokazala su da su novouređene škole, vrtići i njihovo okruženje mnogo poticajniji nego oni koji su zapušteni. Djeca s ponosom odlaze u takve ustanove, imaju jači osjećaj pripadnosti i veću želju za očuvanjem okruženja.

Potrebna je promjena glede stvaranja i osmišljavanja prostora za dijete, njegova modernizacija i prilagodba suvremenom djetetu.

Za potpunu reorganizaciju i modernizaciju prostora potrebno je uključiti iskustvo odgajatelja, stručnog osoblja i stručnost profesionalnih dizajnera.

Sva likovna kompozicijska načela trebaju biti zastupljena prilikom uređenja, odnosno stvaranja prostora. Kontrast, harmonija, ritam, ravnoteža, proporcija, dominacija i jedinstvo, od same arhitekture pa do završnog oblikovanja prostora. Koliko će kompozicijska načela biti dobro usklađena, ovisi upravo od onih koji stvaraju prostor.

Ključne riječi: poticajno okruženje, prostor, uređenje, načela.

SUMMERY:

According to the modern scientific understanding of the child and his needs during development, it is the environment that shapes them. It is therefore the obligation of all adults, who participate in their development, who shape their environment, to enable them to meet all these needs to the greatest extent possible. The stimulating material environment also has a significant influence on the child's overall development.

Rich stimulating spatial - material environment is a prerequisite for the overall development of the child as well as his quality learning. The child acquires and develops his knowledge and experience in constant interaction with the environment, including space. For this reason, it is necessary to create a space tailored to the child. Well organized and aesthetically designed space for free movement and exploration. The arrangement of the space must also be colorfully stimulating, well-lit, airy and in the form of furniture and didactic materials appropriate to the age of the children. Much of the furniture and equipment needs to be "mobile" and able to adapt to daily activities. Activity centers must be clearly defined and invite the child to explore and play.

With a well-designed environment, the child will be encouraged to be independent, but also to cooperate with other children and with the educator.

Scientific research has proven that newly renovated schools, kindergartens and their environment are much more stimulating than those that are neglected. Children are proud to go to such institutions, have a greater sense of belonging and a greater desire to preserve the environment.

The need to change thinking in terms of creating space for the child, its modernization and adaptation to the modern child is great.

For a complete reorganization and modernization of the space, it is necessary to include the experience of educators and professional staff and the expertise of professional designers.

All artistic compositional principles should be applied when arranging or creating a space. Contrast, harmony, rhythm, balance, proportion, domination and unity, in the architecture itself until the final design of the space. How well the compositional principles will be applied depends precisely on those who create the space.

Keywords: stimulating environment, space, arrangement, principles